

Biuletyn Parafii
Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny
i Błogosławionego Księdza Stefana Wincentego
Frelichowskiego w Toruniu

Nr 14

Błogosławiony Ksiądz
Stefan Wincenty Frelichowski

Materiały Nr 14

Toruń 2009

nów. Oczywiście, jakości nie mierzy się ilością. Ale mając na względzie dobro młodzieży i szanując harcerskie ideały, Prawo, Przyrzeczenie, spróbujmy iść bardziej razem, by wzajemnie oddziaływać na siebie, budować braterstwo i jedność, przywrócić harcerstwu zamierzony u początku wymiar duchowy i uczynić je służbą Bogu, Polsce i Człowiekowi.

Zakończenie

Dziś, tak jak na początku ruchu skautowego, stoimy przed wezwaniem, aby zespalać religijność i duchowość. Są to bowiem dwie strony ludzkiego życia, których nie można rozdzielać. Duchowość pozbawiona religijności zamiera, a to prowadzi do laicyzacji. Religijność bez duchowości staje się przyczyną formalizmu religijnego i aktywności czysto zewnętrznej. Natomiast jedność tych dwóch wartości jest podstawą prawidłowego rozwoju i wychowania w harcerstwie. Myśl ta jest obecna w ruchu skautowym i harcerskim od początku ich powstania.

Bez wątplenia można powiedzieć, że jeśli nie wszyscy, to prawie wszyscy są religijni. Natomiast zbyt często poprzestają na samej religijności, co sprawia, że bez zamierzenia i złej woli praktykują religijność na pokaz, religijność promocyjną bez pójścia w głąb. Może to dotyczyć wielu uroczystości, np.: Betlejemskiego Światła Pokoju, udziału w Pasterce, procesji rezurekcyjnej, Bożego Ciała, Białej Służby, pielgrzymek, itd. Życie religijne nie może bazować jedynie na organizacji i aktywizmie, bowiem jego istotą jest przeżycie wewnętrzne w odniesieniu do Boga jak i człowieka, przeżycie, które pozostawia dobro w człowieku, wyznacza drogę służby, buduje braterstwo, jednoczy ludzi do wspólnego działania. Rozwój duchowy wymaga rzetelnej pracy i przygotowania do wejścia w przeżycie, np.: tematycznych zbiórek, wypowiedzenia i nazwania potrzeb duchowych oraz bardzo konkretnego programu i poważnego traktowania duchowego wymiaru człowieka – harcerza. Myślę, że i dzisiaj Polska oczekuje, by HARCERSTWO znalazło się w awangardzie pracy nad dojrzewaniem Narodu do tożsamości, budowaniu godności Polaka, człowieka prawnego i wierzącego zarazem.

ROZWÓJ KULTU BŁ. KS. STEFANA WINCENTEGO FRELICHOWSKIEGO⁴⁹ – wybrane zagadnienia*

W przyszłym roku minie 10 lat od ogłoszenia błogosławionym ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego. Wydaje się słusznym już dzisiaj podjąć próbę opisanie rozmiarów kultu Błogosławionego. Jak się okazuje jest to zadanie równie interesujące, jak i wyzywające. Trudność polega przede wszystkim na tym, że w analizie przejawów kultu dotykamy zagadnienia niezwykle szerokiego, które wymaga kwerendy w bardzo rozproszonym materiale. Poniżej zostanie przedstawionych kilka wybranych, wydaje się, że jednych z ważniejszych, przejawów kultu bł. ks. Stefana, które pojawiły się po 7 VI 1999 roku.

I. Sanktuarium

Dekretem Ordynariusza Toruńskiego ks. biskupa Andrzeja Suskiego z dnia 31 III 2001 roku kościół parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego został podniesiony do godności Sanktuarium bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego. Miejsce to stało się centrum kultu Błogosławionego, stąd wychodzi wiele inicjatyw, które propagują kult ks. Stefana na zewnątrz. Przywołane poniżej przykłady rozwoju kultu Błogosławionego związane są w znacznej mierze z tym właśnie Sanktuarium.

I. Nowenna.

W każdy pierwszy czwartek miesiąca w Sanktuarium o godz. 18.00 odmawiana jest *Nowenna za pośrednictwem bł. ks. Stefana*

⁴⁸ Autor dr hab. jest wykładowcą historii w UMK w Toruniu.

⁴⁹ Prelekcja została wygłoszona w czasie *Uroczystego wspomnienia 63. rocznicy śmierci bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego* w Sali Mieszkańskiej Ratusza dnia 21 lutego 2008 r.

* Tekst artykułu powstał w oparciu o materiały zgromadzone w: Archiwum Kurii Diecezjalnej Toruńskiej, archiwum parafii Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego oraz o materiały zamieszczone w *Biuletynie* wydawanym przez parafię.

Wincentego Frelichowskiego. W jej trakcie czytane są podziękowania i prośby, które zostały wpisane do *Księgi próśb i podziękowań*, wyłożonej w kościele przy grobie kości palców Błogosławionego. Do chwili obecnej zostało zapisanych przeszło 20 *Ksiąg*. Mają one najczęściej postać zeszytów formatu A5. Wybrane podziękowania i prośby zostały częściowo opublikowane na łamach *Biuletynu Parafii Najświętszej Marii Panny*. Wpisy oczekują jednak na szczegółowe zainteresowanie, gdyż to między innymi na ich podstawie będzie można poznać zasięg kultu bł. ks. Stefana. Można założyć, że średnio każdego miesiąca pojawia się około 100 nowych wpisów. Daje w sumie około 10 tys. wpisów od 1999 roku. Zilustrujmy to kilkoma szczegółowymi zestawieniami dla wybranych miesięcy z 2007 roku:

wrzesień:	podziękowania –	37
	prośby –	71
	z zagranicy –	8
październik:	podziękowania –	28
	prośby –	69
	z zagranicy –	7
listopad:	podziękowania –	32
	prośby –	63
	z zagranicy –	4
grudzień:	podziękowania –	52
	prośby –	84
	z zagranicy –	10

Dodajmy, że zdecydowanie więcej wpisów spotykamy w okresie pierwszego roku po beatyfikacji. Dla przykładu za okres od 4 kwietnia do 3 maja 2000 roku: podziękowania – 43; prośby – 229. Przeważa zdecydowanie liczba wpisów, w których konkretne osoby kierowały do Boga prośby za przyczyną Błogosławionego. Nie brakuje jednak i bardzo głębokich podziękowań. Poniżej przedstawiam jeden wpis, który pojawił się w *Księdze* w październiku 2007 roku:

Miałam męża, który prawie przez 30 lat upijał się i niszczył życie swoje i rodziny. Nie pomagały żadne metody, łącznie z dowolnym leczeniem. Podejmował je kilkakrotnie. Zaczęłam się modlić za wstawiennictwem księdza Stefana Frelichowskiego. Mąż przestał pić i prawie 20 lat, do chwili swojej śmierci nie wypił kropli. Były to lata 80-te. Wówczas ksiądz Stefan Frelichowski nie był błogosławionym. Ale wiem, że tylko Jego wstawiennictwo pomogło naszej rodzinie.

2. Inne przejawy pamięci o Błogosławionym, związane w znacznej mierze z Sanktuarium:

a) nabożeństwa:

– *Litania do bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego*; melodia: Tomasz Bojarczuk (2004)

– trzy *Drogi Krzyżowe*: opracowane przez: Grażynę Zielińską, Roberta Zadurę oraz ks. Krzysztofa Bojko,

b) pieśni:

– *Boży Kapłanie*: sł. s. Maria Wincenta Olkowska (pasterka), muzyka Roman Grucza; pieśń powstała na beatyfikację (7 VI 1999),

– *Dajęś nam Panie Pasterza*: muzyka i słowa Marian Grocholewski,

– *Błogosławiony Stefanie Frelichowski*: muzyka i słowa Marian Grocholewski,

– *Jest dla nas wzorem Stefan – Wincenty*: słowa Beata Chomicz i Jan Chojnacki, muzyka Jan Chojnacki (22 II 2003).

c) Oratorium:

– *Oratorium o życiu błogosławionego księdza S.W. Frelichowskiego*: Cynk z Torunia, koncert premierowy odbył się dnia 27 IV 2007 w bazylice twórcy: Magdalena św. Janów w Toruniu.

d) pielgrzymki:

– Sanktuarium jest centrum kultu Błogosławionego. Tutaj przybývają zarówno pielgrzymki zorganizowane jak i indywidualne.

– z tego miejsca wyjeżdżają pielgrzymki do miejsc związanych życiem Błogosławionego: np. I Diecezjalna Pielgrzymka Szlakiem Błogosławionego Księdza Stefana Wincentego Frelichowskiego do Dachau 1-5 lipca czerwca 2006

e) materiały informujące o Błogosławionym:

– w Sanktuarium stale wyłożone są obrazki oraz foldery z modlitwą o łaski za wstawiennictwem Błogosławionego oraz o Jego rychłą kanonizację. Szacuje się, że tylko do maja 2003 roku rozdano ich ponad 50 tys. Do chwili obecnej są to na pewno liczby sięgające około 70 tysięcy.

II. Relikwie

Kult relikwii, tak jak cały kult świętych, posiada w Kościele swoją historię. Można powiedzieć, że na przestrzeni wieków stopniowo go odkrywano i upowszechniano. Klasycznym przykładem może

być postawa św. Augustyna, który początkowo był bardzo sceptyczny, a nawet wrogi, co do takiego przejawu kultu świętych. Wiemy jednakże, że na skutek różnych cudownych wydarzeń, których doświadczył, związanych właśnie z relikwiami, zmienił swoje nastawienie⁵⁰. Od początku średniowiecza, z każdym kolejnym wiekiem kult relikwii przybierał coraz to większe rozmiary. W związku z tym to on miał decydujący wpływ na rozwój całego kultu świętych

W spotkaniu z relikwiami dostrzeżono pewien uprzywilejowany sposób dotykania świata, dotychczas zastrzeżonego przede wszystkim dla duchownych i zakonników. Do relikwii teoretycznie każdy mógł dotrzeć, niejednokrotnie dotknąć, a czasami nawet ich fragment zabrać ze sobą. Do nawiedzania doczesnych szczątków świętych zachęcała także fama cudów, które miały się dzięki ich obecności dokonywać.

W przypadku relikwii bł. ks. Stefana trzeba wspomnieć o fakcie szczególnym. Wyjątkowym znakiem Opatrzności Bożej jest to, że w ogóle je posiadamy. Przypomnijmy, że student medycyny, Stanisław Bieńka, który pracował w obozie w Dachau przy chorych oraz wywoził ciała zmarłych, zachował fragmenty kości palców ks. Stefana. Jeden z nich umieścił w odlanej pośmiertnej masce kapłana, drugi natomiast ukrył w kawałku wapna i schował go w metalowym opakowaniu. Te wyjątkowe pamiątki po więźniu obozu koncentracyjnego przetrwały wojnę. W konsekwencji dzisiaj możemy się radować, że bł. ks. Stefan jest pośród nas w znaku relikwii. Pomimo niewielkich ich ilości możliwym było ich podzielenie i przeznaczenie dla wielu miejsc i środowisk. I tak relikwie trafiły do następujących miejsc i osób:

1. Kaplica w domu biskupim ks. biskupa Andrzeja Suskiego (7 VI 1999).
2. Parafia św. Mikołaja przy Bazylice Konkatedralnej Trójcy Świętej w Chełmży (15 VIII 1999).
3. Parafia Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Toruniu (15 VIII 1999).
4. Parafia Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Jastrzębiu (2 VII 2000).
5. Parafia Błogosławionego ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego w Toruniu (20 II 2000).

⁵⁰ Zob.: J. Kracik, *Relikwie*, Kraków 2002, passim.

6. Parafia św. Wojciecha w Rozłazinie: kościół filialny w miejscowości Nawcz pod wezwaniem: Bł. ks. bpa Michała Kozala, bł. ks. Stefana Frelichowskiego, abpa Antoniego Nowowiejskiego i 107 Polskich Męczenników (diecezja pelplińska) (konsekracja 14 VI 2000).
7. Parafia Podwyższenia Krzyża Świętego w Przecznie: wypełnienie zabytkowego pacyfikału w formie krzyża (4 III 2003).
8. Parafia Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła i Błogosławionego Księdza Stefana Wincentego Frelichowskiego w Tczewie (2003).
9. Parafia Chrystusa Zbawiciela w Gdańsku Osowej (22 V 2004).
10. Klasztor Księży Marianów w Stoczku Warmińskim.
11. Polska Misja Katolicka Neumünster- Itzehoe Bordesholm (koło Hamburga) (1 VI 2002).
12. Wyższe Seminarium Duchowne w Toruniu (7 VI 1999).
13. Wyższe Seminarium Duchowne w Pelplinie (październik 1999).
14. Hufiec Związku Harcerstwa Polskiego w Toruniu (26 IX 1999).
15. Hufiec Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej w Toruniu (26 IX 1999).
16. Katedra Polowa Wojska Polskiego w Warszawie – relikwie dla środowisk harcerskich (22 II 2003).
17. Ks. dr Sławomir Oder: postulador procesu beatyfikacyjnego.
18. Marcjanna Jaczkowska: siostra Błogosławionego, obecnie w posiadaniu rodziny (15 VIII 1999).
19. Ksiądz prałat Zdzisław Peszkowski: dla Naczelnictwa Związku Harcerstwa Polskiego poza Granicami Kraju (2 VIII 2000).

Największym wydarzeniem związanym z relikwiami Błogosławionego była niewątpliwie peregrynacja relikwii w środowiskach harcerskich. Została ona zatwierdzona na 334 zebraniu plenarnym Konferencji Episkopatu Polski na początku 2006 roku. Uroczysty początek peregrynacji miał miejsce 26 II 2006 roku w kościele Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i bł. ks. S.W. Frelichowskiego w Toruniu. Zakończenie nastąpiło 23 VI 2006 roku w Katedrze Polowej Wojska Polskiego w Warszawie. Wedle programu relikwie odwiedziły 40 miejscowości⁵¹.

⁵¹ Peregrynacja relikwii Błogosławionego pfm. Stefana Wincentego Frelichowskiego Patrona Harcerstwa Polskiego, w: „Biuletyn Parafii Wniebowzięcia Naj-

W tym miejscu warto także dodać, że gałąź rodzinna Ruchu Światło-Życie Domowy Kościół organizuje w Wielkim Poście od 2003 roku Drogę Krzyżową z Fortu VII na Barbarkę z relikwiami bł. ks. Stefana.

Swoistą relikwią jest także maska pośmiertna Błogosławionego, wykonana przez Stanisława Bieńkę w obozie w Dachau. Jest ona w posiadaniu rodziny Błogosławionego. W 2002 roku siostra Błogosławionego Pani Marcjanna Jaczkowska wykonała kopię maski i przekazała ją do Muzeum Obozu Koncentracyjnego w Dachau.

III. Patronat nad obiektami sakralnymi:

Pamięć o świętych miała przede wszystkim charakter patronalny, tzn. chrześcijanie szukali u nich ochrony, opieki, pośrednictwa i wstawiennictwa. Stąd też od słowa patron pochodzi określenie opieki świętych nad konkretnymi miejscami, tzn. patrocinium (inaczej wezwanie). Pragnienie posiadania świętego patrona osiągnęło swoje apogeum w średniowieczu. Dotyczyło ono zarówno obiektów sakralnych, miejscowości, pojedynczych osób, jak i zbiorowości⁵².

Wezwania należy zaliczyć do jednego z trwalszych elementów, które współtworzą obiekty sakralne. Potwierdza to także zapis w obowiązującym prawie kanonicznym: *Każdy kościół powinien mieć swój tytuł, który nie może być zmieniony po dokonaniu poświęcenia kościoła* (kan. 1218)⁵³.

Znanym zjawiskiem były jednak zmiany wezwań w związku ze zniszczeniami świątyń w czasie działań wojennych, pożarów, epidemii, itd. Odbudowywane świątynie były na nowo konsekrowane i przy tej okazji nadawano im czasami inne, odpowiadające tendencjom epoki wezwania. Znacznie częstszym jednak zjawiskiem towarzyszącym gruntownym odbudowom świątyń oraz ich remontom było dodawanie współpatrona świątyni. Czasami współpatron dochodził także poprzez oficjalne potwierdzenie kultu nowego świętego w danym ośrodku duszpasterskim.

świętszej Marii Panny i bł. Ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego w Toruniu”, dodatek do nr. 10, Toruń 2006; „Czuwajmy”, R. 13: 2006, nr ½ (97 i 98), s. 3-4.

⁵² Zob.: A. Witkowska, *Titulus ecclesiae. Wezwania współczesnych kościołów katedralnych w Polsce*, Warszawa 1999, s. 49-58.

⁵³ Kodeks prawa kanonicznego, Poznań 1984, s. 480-481.

Powyższe uwagi możemy odnieść także do kościołów i innych obiektów sakralnych, którym jako patrona lub współpatrona nadano bł. ks. Stefana. Jak się okazuje patronat Błogosławionego spotykamy w miejscach, w których znajdują się Jego relikwie:

1. Świątynie:

- patron nowej parafii w Toruniu (data erygowana 31 VIII 1999),
- współpatron Parafii Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Jastrzębiu (2 XII 1999),
- współpatron kościoła filialnego w miejscowości Nawcz (parafia Rozłazino), świątynia nosi wezwanie: Bł. ks. bpa Michała Kozala, bł. ks. Stefana Frelichowskiego, abpa Antoniego Nowowiejskiego i 107 Polskich Męczenników (diecezja pelplińska) (konsekracja 14 VI 2000),
- współpatron Parafii Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Toruniu; (31 III 2001),
- współpatron kościoła Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła w Tczewie (diecezja pelplińska) (2003).

2. Kaplice.

- Kaplica w kościele Chrystusa Zbawiciela w Gdańsku Osowej (tzw. kościół dolny): poświęcenie 14 IX 2004 roku,
- Kaplica I rocznika w Seminarium Duchownym w Pelplinie, erygowana 1 X 2006 roku.

3. Ołtarze.

- ołtarz św. Barbary i bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego w kościele Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego w Toruniu: poświęcenie i dedykacja 23 II 2003 roku przez ks. bpa Ignacego Jeża. W ołtarzu został umieszczony obraz Błogosławionego poświęcony dnia 7 VI 1999 roku na toruńskim lotnisku. Jego autorem jest prof. Edmund Wadowski,
- ołtarz boczny w kościele Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny i bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego w Jastrzębiu; obraz namalowała Grażyna Zielińska. Został poświęcony przez papieża Jana Pawła II podczas Jego pielgrzymki w Toruniu (7 VI 1999)

– Ołtarz bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego w konkatedrze pod wezwaniem Trójcy Świętej w Chełmży. Obraz namalował Andrzej Wawrzycki przy współpracy Justyny Guziejewskiej; poświęcenia dokonał ks. biskup Andrzej Suski 14 II 2005 roku

4. Kapliczki

– Kapliczka poświęcona bł. ks. Stefanowi Wincentemu Frelichowskiemu znajduje się w ogrodzie Państwa T.A. Grodzickich w Osieku nad Wisłą. Na tablicy napis: *Niech będzie Uwielbiony Bóg w Swoich Świętych* (Toruń 10 XII 2002).

IV. Patron organizacji i instytucji.

Błogosławiony patronuje przynajmniej kilkunastu organizacjom i instytucjom. Najbardziej znany, a zarazem obejmujący największą rzeszę osób jest patronat nad harcerstwem polskim. Został on uroczystie ogłoszony dnia 22 II 2003 roku w Warszawie przez księdza Prymasa kardynała Józefa Glempa. Od tego momentu Błogosławiony jest intensywnie „zagospodarowywany” przez to środowisko.

1. Przejawy patronatu nad harcerstwem polskim:

- a) Modlitwy środowiska harcerskiego:
 - *Modlitwa w intencji harcerzy za wstawiennictwem Błogosławionego Druha Wicka* (ks. hm Jan Ujma),
 - *Modlitwa Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej* (ks. Jerzy Świerkowski),
 - *Modlitwa bł. druha Wicka – nowego patrona harcerstwa* (Ognisko Harcerskie, kwiecień-czerwiec 2003, nr 1),
- a) Modlitwy środowiska harcerskiego:
- b) peregrynacja relikwii Błogosławionego w środowisku harcerskim (2006 rok),
- c) akt oddania się pod opiekę Patrona, który miał między innymi miejsce podczas Zlotu ZHP w Kielcach (1 VIII 2007). Poprowadził go kapelan Hufca ZHP Toruń ks. Józef Nowakowski,
- d) do Torunia przyjeżdża zdecydowanie więcej harcerzy, którzy na swoim szlaku mają obowiązkowo wpisany pobyt w Sank-

tuarium. Część z nich zatrzymuje się nawet w pomieszczeniach przy kościele⁵⁴

- e) opracowano sprawność „Patron” – ks. hm. Krzysztof Bojko (2004 rok)
- f) została ułożona *Litania do Patrona Harcerstwa Polskiego Błogosławionego Druha Wicka* (melodia Tomasz Bojarczuk).
- g) patron poszczególnych hufców, drużyn i kręgów, np. Hufca „Gniazdo” z Białej, Kleryckiego Kręgu Harcerskiego w Wyższym Seminarium Duchownym w Toruniu, 7 Wielopoziomowej Drużyny Harcerskiej „Kwiaty Polskie” – Hufiec ZHP Mragowo (4 III 2006),
- h) dzięki obecności Błogosławionego Toruń stał się ważnym miejscem spotkań i sympozjów organizowanych przez środowisko harcerskie, np. tutaj odbyło się Międzyorganizacyjne Sympozjum: *Duchowość harcerska w świetle postaci bł. ks. phm. S. Frelichowskiego*; organizatorzy: Biskup Polowy Wojska Polskiego, Biskup Diecezjalny Toruński, Kapelan Naczelny Związku Harcerstwa Polskiego, Kapelan Naczelny Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej (Toruń 24 II 2006); Zjazd Rady Kleryckich Kręgów Harcerskich ZHP (27-29 XII 2007).

2. Inne przejawy patronatu:

- a) patron Wyższego Seminarium Duchownego w Toruniu (8 IX 1993),
- b) patron Szkoły Podstawowej w Turzy Wielkiej, Gmina Działdowo (15 IV 2005),
- c) patron ministrantów, np. w Parafii Najświętszej Maryi Panny Częstochowskiej w Toruniu; Błogosławiony jest współpatronem obok Matki Bożej Pięknej Miłości; poświęcenie sztandaru z patronem miało miejsce 29 V 2002 roku,
- d) Festiwal Piosenki Religijnej ku czci bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego (Chełmża: od 2003 roku). Organizatorem jest środowisko harcerskie, parafia i władze miasta,

⁵⁴ Spis grup nawiedzających Sanktuarium, zob.: „Biuletyn Parafii Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i Błogosławionego Księdza Stefana Wincentego Frelichowskiego w Toruniu”, nr 13, Toruń 2008, s. 59-60.

e) w 2003 roku został ogłoszony konkurs literacki związany z duchowością patrona polskich harcerzy nt. „Bądźcie naśladowcami moimi, tak jak ja jestem naśladowcą Chrystusa” (1 Kor 11,1) wg bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego,

f) dnia 18 I 2003 roku w Wyższym Seminarium Duchownym w Toruniu odbył się finał Diecezjalnego Konkursu Wiedzy o Bł. ks. Stefanie Wincentym Frelichowskim. W eliminacjach konkursu wzięło udział 817 uczniów z 36 szkół i zespołów szkół z terenu diecezji toruńskiej. Zwyciężył Przemysław Sobczak z III Liceum Ogólnokształcącego w Toruniu. Organizatorami konkursu byli: Zespół Szkół Przemysłu Spożywczego, VIII LO w Toruniu, Wydział Katechetyczny Kurii Diecezjalnej Toruńskiej.

V. Pomniki, tablice pamiątkowe, witraże itd.

Kolejną formą pamięci o Błogosławionym jest powstawanie różnych wizerunków oraz tablic pamiątkowych Jemu poświęconych. Częściowo związane są one z obiektami sakralnymi:

1. Pomniki:

– pomnik w ogrodzie Wyższego Seminarium Duchownego w Toruniu, odsłonięty dnia 25 III 2007 roku, dla uczczenia XV rocznicy utworzenia Diecezji Toruńskiej. Twórcą pomnika jest prof. Kazimierz Gustaw Zemła.

2. Popiersia, płaskorzeźby:

– popiersie bł. ks. Stefana Frelichowskiego umieszczone pierwotnie we wnęce na I piętrze Kurii Diecezjalnej Toruńskiej (VII 2000), obecnie w sali pamięci w Seminarium Duchownym w Toruniu, twórca Radosław Ociepła z Torunia,
– płaskorzeźba i tabliczka ku czci bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego w Mauzoleum ku czci Kapelanów ZHP w Sanktuarium Matki Bożej w Skulsku (poświęcenie 14 VI 2003).

3. Tablice pamiątkowe:

– tablica upamiętniająca Błogosławionego jako ucznia i harcerza gimnazjum i liceum w Zespole Szkół Średnich w Chełmży (14 X 2000),

– tabliczka bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego w epitafium ku czci błogosławionych męczenników patronów kościoła w Nawczu,

– tablica upamiętniająca posługę ks. Stefana jako kapelana ks. bpa Stanisława Wojciecha Okoniewskiego umieszczona na Domu Biskupim w Pelplinie (12 IV 2001),

– tablica na korytarzu Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie; poświęcenia tablicy dokonał ks. kard. Zenon Grocholewski (24 IX 2001),

– tablica przy wejściu do Wyższego Seminarium Duchownego w Toruniu,

– tryptyk bł. ks. Stefana W. Frelichowskiego w kościele św. Idziego w Krakowie; został ufundowany przez harcerstwo polskie we Lwowie (3 V 2003),

– tablica pamiątkowa na domu rodzinnym Błogosławionego w Chełmży (23 II 2008); autor prof. Andrzej Wojciechowski.

4. Witraże:

– twarz bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego umieszczona w witrażu w zakrystii kościoła Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Toruniu (30 I 2001),

– witraż bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego w konkatedrze Trójcy Świętej w Chełmży; twórcy: Andrzej Kałucki i Andrzej Górski z Torunia (IV 2001),

– witraż bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego w kościele św. Maksymiliana w Grudziądzu (6 V 2001),

– witraż bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego w kościele parafialnym św. Wojciecha i św. Katarzyny w Boluminku,

– witraż bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego w katedrze św. Janów w Toruniu,

– witraż bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego w kaplicy domowej ks. bpa Andrzeja Suskiego w Toruniu.

Do tego zestawienia należy dodać jeszcze szereg wizerunków Błogosławionego. Najwięcej z nich wisi na pewno w świątyniach diecezji toruńskiej oraz jest obecnych w środowiskach harcerskich. Ks. Stefana spotykamy także na chorągwiach procesyjnych, np. w parafii bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego w Toruniu.

VI. Uroczyste wspomnienia kolejnych rocznic śmierci oraz aresztowania

Po beatyfikacji, każdego roku w okolicach dnia 23 lutego mają miejsce uroczyste obchody kolejnych rocznic śmierci Błogosławionego. Przez kilka lat podkreślano także kolejną rocznicę aresztowania, około dnia 11 września.

Podczas tych uroczystych akademii są wygłaszane prelekcje. Posiadają one bardzo różny charakter, od wspomnień, przez różnorodne refleksje, do prezentacji o charakterze naukowym. Wszystkie teksty tych wystąpień zostały opublikowane w *Biuletynie Parafii Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny*. Poniżej zestawiamy zaproszonych na te akademie prelegentów:

- 12 IX 1999: hm. dr Jaromir Durczewski, prof. Jerzy Serczyk, mgr Elżbieta Grot, ks. prałat Józef Batkowski,
- 23 II 2000: o. dr Gabriel Bartoszewski, ks. prof. Jan Walkusz
- 11 IX 2000: dr Waldemar Rozynekowski
- 22 II 2001: dr Waldemar Rozynekowski, dr Zbigniew Girzyński
- 12 IX 2001: hm dr Jaromir Durczewski
- 21 II 2002: dr Piotr Kurlenda, dr Waldemar Rozynekowski
- 21 II 2003: prof. Jan Sziling, dr Waldemar Rozynekowski
- 21 II 2004: dr Waldemar Rozynekowski, Robert Zadura
- 21 II 2005: hm. dr Jaromir Durczewski, ks. dr Marian Wróblewski
- 9 IX 2005: dr Mieczysław Guzewicz, dr Waldemar Rozynekowski
- 21 II 2006: hm. Beata Chomicz, prof. Andrzej Wojciechowski
- 20 II 2007: mgr Robert Zadura, hm. dr Jaromir Durczewski
- 21 II 2008: dr hab. Waldemar Rozynekowski, ks. dr Janusz Strojny.

VII. Publikacje

Wydaje się, że godnym podkreślenia jest także fakt, że w ciągu tych minionych kilku lat pojawiło się kilka ważnych wydawnictw poświęconych Błogosławionemu. Na uwagę zasługują przede wszystkim edycje tekstów ks. Stefana, tzn.:

- wydanie krytyczne Pamiętnika: *Błogosławiony ks. Stefan Wincenty Frelichowski. Pamiętnik*, red. W. Miszewski, J. Gro-

dzicka, W. Rozynekowski, D. Żurański, Toruńskie Wydawnictwo Diecezjalne, Toruń 2003, ss. 166,

- *Błogosławiony ks. Stefan Wincenty Frelichowski, Listy obozowe*, wyd. Maria Nędzewicz, Toruńskie Wydawnictwo Diecezjalne, Toruń 2005, ss. 249,

- *Bł. ks. Stefan Wincenty Frelichowski, Rozważania na tle Ewangelii*, oprac. Waldemar Rozynekowski, Toruńskie Wydawnictwo Diecezjalne, Toruń 2007, s. 127.

Doczekaliśmy się także kolejnego opracowania popularnonaukowego poświęconego ks. Stefanowi (Waldemar Rozynekowski, *Radosnym Panie! O bł. ks. Stefanie Wincentym Frelichowskim*, Toruńskie Wydawnictwo Diecezjalne, Toruń 2004, ss. 103) oraz pierwszej biografii historycznej (Robert Zadura, *Błogosławiony ks. Stefan Wincenty Frelichowski (1913-1945). Biografia*, Toruńskie Wydawnictwo Diecezjalne, Toruń 2006, ss. 336). Trzeba odnotować także książkę, która jest swoistym świadectwem otrzymanych łask za wstawiennictwem Błogosławionego (s. Joanna Grodzicka OCD, *W promieniach miłosierdzia*, Warszawa 2002, ss. 88).

Nie można zapomnieć o jeszcze jednym bardzo cennym wydawnictwie. Od jesieni 1999 roku w parafii Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny zaczęto przygotowywać do wydania *Biuletyn Parafii Wniebowzięcia NMP w Toruniu*. Pierwszy jego numer został wydany w lutym 2000 roku na 51-szą rocznicę śmierci Błogosławionego. W kolejnych tomach wydawane są przede wszystkim *Materiały poświęcone Bł. ks. Stefanowi Frelichowskiemu*. W lutym 2008 roku został wydany 13 numer *Materiałów*. Jak widać *Biuletyn* wychodził z częstotliwością jednego lub dwóch numerów w ciągu roku. Redaktorem wydania od początku jest ks. prałat Józef Nowakowski. *Biuletyn* dociera do wszystkich najważniejszych bibliotek w Polsce, bibliotek seminaryjnych, jest wysyłany do kilkunastu biskupów, Polskich Misji Katolickich oraz wielu środowisk. Składa się on zasadniczo z dwóch części: artykułów, które w znacznej mierze są pokłosiem wykładów wygłoszonych podczas uroczystych wspomnień kolejnych rocznic śmierci Błogosławionego oraz materiału, który ilustruje różne przejawy kultu bł. ks. Stefana oraz rozwój tego kultu. Na szczególną uwagę zasługuje zamieszczane w każdym numerze *Kalendarium dokumentacyjne*, w którym wydawcy próbują zbierać różne przejawy pamięci o Błogosławionym. Chociaż nie jest to zadanie łatwe, a sama doku-

mentacja nie jest pozbawiona luk, to z perspektywy badań nad dziejami kultu ks. Stefana posiada ono wartość nieocenioną.

Warto wspomnieć także o tym, że na rok 2004 Toruńskie Wydawnictwo Diecezjalne wydało Kalendarz poświęcony w całości bł. ks. Stefanowi Wincentemu Frelichowskiemu. Poza tym w kilku ośrodkach akademickich w Polsce powstało przynajmniej kilka prac magisterskich poświęconych Błogosławionemu.

VIII. Korespondencja.

Na koniec należy wspomnieć o jeszcze jednym przejawie pamięci o bł. ks. Stefanie. Są to dziesiątki listów, które przychodzą na adres Sanktuarium oraz Kurii Diecezjalnej Toruńskiej. Piszą różne osoby: świeckie i duchowne, przedstawiciele wspólnot zakonnych oraz rodziny, Polacy i obcokrajowcy. Ci ostatni pisali między innymi z: Białorusi, Brazylii, Filipin, Hiszpanii, Litwy, Łotwy, Meksyku, Niemiec, Stanów Zjednoczonych, Ukrainy oraz Włoch.

Trudno czasami dociec, jakimi drogami docierają do nich informacje o kapłanie męczenniku bł. ks. Stefanie. Ta korespondencja uzmysławia nam z jednej strony dynamizm rozwoju kultu Błogosławionego, z drugiej natomiast ilustruje jego zasięg.

Przedstawione wyżej przejawy kultu i pamięci o bł. ks. Stefanie Wincentym Frelichowskim ilustrują wyraźnie bardzo dynamiczny rozwój tych zdarzeń. Decydująca rola w propagowaniu kultu przypada na pewno Sanktuarium Błogosławionego w Toruniu. Wymienione przykłady to oczywiście nie wszystko, co wydarzyło się podczas minionych kilku lat. Niech ten powyższy tekst stanie się jednak przyczynkiem do opracowania owoców okresu 10 lat od beatyfikacji ks. Stefana.

Uroczystość XV Zjazdu Seniorów i Starszyny ZHP w Sanktuarium Bł. Stefana Wincentego Frelichowskiego w Toruniu Sobota, dnia 26 sierpnia 2006 r. godz. 9.30

Pochód do ołtarza – ustawienie pod arkadami lub w północnej bocznej nawie (w razie deszczu)

Krzyż, akolici, turyfer – harcerze

Sztandary,

Delegacje urzędowe:

Organizatorzy XV Zjazdu

Inicjatorzy ds. Pamięci Harcerstwa przy Sanktuarium w Toruniu

Delegacja z relikwiarzem Hufca ZHP Toruń

Delegacje z urnami (7)

Delegacja z grawertonami (jedna trójka)

Osoby do posług w liturgii: lektorzy (2), psalterzysta (Druh z Rybnika), komentator, do modlitwy wiernych, Seniorzy ze świecą życia harcerstwa, harcerze (harcerka i harcerz), zuchy (zuchenka i zuch) do pochodu ofiarnego, rozprawdzający delegacje

Koncelebransi

Przy wchodzeniu gości do kościoła – dr Rafał wita, śpiewa pieśni, prosi do przodu

Około 9.25 – prosi o zabranie głosu Druhnę hm. Krystynę Żydowicz

Gdy pochód liturgiczny trochę wejdzie do kościoła p. organista śpiewa pierwszą zwrotkę BOŻY KAPŁANIE WEDŁUG SERCA PANA...

Dalej śpiew Gwiazdo śliczna... (i Jest zakątek..)

Przy ołtarzu – powitania – ks. kustosz prałat Józef Nowakowski, przedstawiciel Organizatorów XV Zjazdu Seniorów i Starszyny ZHP – hm Krystyna Żydowicz, Kapelan Naczelny ZHP – ks. hm kanonik Jan Ujma

Ewangelia – ks. pwd Marek Januszewski

Modlitwa wiernych – przedstawiciele uczestników Zjazdu z Toruniu

Pochód ofiarny – (prośba o podejście i złożenie urn, świecy i kwiatów; komentarz – dh phm Rafał, Toruń)

Urny (złożenie urn przed ołtarzem)

Świeca ze znakami harcerstwa,

Kwiaty polne

Po błogosławieństwie: (poproszenie pochodu liturgicznego o ustawienie się w nawie głównej: krzyż, sztandary, zabranie ofiarowanych urn, świecy, kwiatów; zatrzymanie przy ołtarzu bł. ks. Stefana i –